

Culegere de texte literare

Lecturi școlare

Clasa I

Cuprins

GEORGE COȘBUC

Povestea găștelor 5

ION CREANGĂ

Capra cu trei iezi 8

Punguța cu doi bani 20

BARBU ȘT. DELAVRANCEA

Bunicul 26

Bunica 31

Neghiniță 36

MIHAI EMINESCU

Somnoroase păsărele... 50

PETRE ISPIRESCU

Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte 51

NICOLAE LABIȘ

Păcălici 64

Somn în aer liber 66

G. DEM. TEODORESCU

Moș Ajunul 69

Colind de fetiță 70

BIOGRAFII

GEORGE COȘBUC 73

ION CREANGĂ 75

BARBU ȘT. DELAVRANCEA 77

MIHAI EMINESCU 79

PETRE ISPIRESCU 81

NICOLAE LABIȘ 83

G. DEM. TEODORESCU 85

Dicționar de termeni literari 87

Ion Creangă

Capra cu trei iezi

Era odată o capră care avea trei iezi. Iedul cel mare și cu cel mijlociu dau prin băț de obraznici ce erau; iară cel mic era harnic și cuminte. Vorba ceea: „Sunt cinci degete la o mână și nu seamănă toate unul cu altul“.

Într-o zi, capra cheamă iezi de pe-afară și le zice:

– Dragii mamei copilași, eu mă duc în pădure ca să mai aduc ceva de-a mâncării. Dar voi încuieți ușa după mine, ascultați unul de altul și să nu cumva să deschideți până ce nu-ți auzi glasul meu. Când oi veni eu, am să vă dau de știre, ca să mă cunoașteți, ș-am să vă spun așa:

*Trei iezi cucuieți,
Ușa mamei descuieți!
Că mama v-aduce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țâțe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș*

*În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori.*

Auzit-ați ce-am spus eu?

– Da, mămucă, ziseră iezi.

– Pot să am nădejde în voi?

– Să n-ai nicio grijă, mămucă, apucară cu gura înainte cei mai mari. Noi suntem odată băieți, și ce-am vorbit odată, vorbit rămâne.

– Dacă-i așa, apoi veniți să vă sărute mama! Dumnezeu să vă apere de cele rele, și mai rămâneți cu bine!

– Mergi sănătoasă, mămucă, zise cel mic, cu lacrimi în ochi, și Dumnezeu să-ți ajute ca să te întoarne cu bine, și să ne-aduci de mâncare.

Apoi capra iese și se duce la treaba ei. Iar iezi închid ușa după dânsa și trag zăvorul. Dar vorba veche: „păreții au urechi și fereștile ochi“. Un dușman de lup – ș-apoi știți care? – chiar cumătrul caprei, care de mult pâdea vreme cu prilej ca să pape iezi, trăgea cu urechea la păretele din dosul casei, când vorbea capra cu dâșii.

„Bun! zise el în gândul său. Ia, acu mi-e timpul... De i-ar împinge păcatul să-mi deschidă ușa, halal să-mi fie! Știu că i-aș cărnosi și i-aș jumuli!“

Cum zice, și vine la ușă; și cum vine, și începe:

*Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți!
Că mama v-aduce vouă:*

*Frunze-n buze,
Lapte-n țâțe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori.*

– Hai! deschideți cu fuga, dragii mamei, cu fuga!

– Ia! băieți, zise cel mai mare, săriți și deschideți ușa, că vine mama cu demâncare.

– Sărăcuțul de mine! zise cel mic. Să nu cumva să faceți pozna să deschideți, că-i vai de noi. Asta nu-i mămuca. Eu o cunosc de pe glas; glasul ei nu-i așa de gros și răgușit, ci-i mai subțire și mai frumos!

Auzind acestea, lupul se duse la un ferar și puse să-i ascuțe limba și dinții pentru a-și subția glasul, și-apoi, întorcându-se, începu iar:

*Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți!...*

– Ei, vedeți, zise iarăși cel mare; dacă mă potrivesc eu vouă? Nu-i mămuca, nu-i mămuca! D-apoi cine-i, dacă nu-i ea?! Că doar și eu am urechi! Mă duc să-i deschid.

– Bădică! bădică! zise iarăși cel mic. Ascultați-mă și pe mine! Poate mai de-apoi a veni cineva și-a zice:

*Deschideți ușa,
Că vine mătușa!*

ș-atunci voi trebuie numai decît să deschideți? D-apoi nu știți că mătușa-i moartă de când lupii albi și s-a făcut oale și ulcioare, sărmana?

– Apoi, dă! nu spun eu bine? zise cel mare. Ia, de-atunci e rău în lume, de când a ajuns coada să fie cap... Dacă te-i potrivești tu acestora, îi ține mult și bine pe mămuca afară. Eu unul mă duc să deschid...

Atunci mezinul se vără iute în horn și, sprijinit cu picioarele de prichiciu și cu nasul de funigine, tace ca peștele și tremură ca varga de frică. Dar frica-i din rai, sărmana! Asemene cel mijlociu, țuști! iute sub un chersin; se-nghemuiește acolo cum poate, tace ca pământul și-i tremură carnea pe dânsul de frică: Fuga-i rușinoasă, da-i sănătoasă!... Însă cel mare se dă după ușă, și – să tragă, să nu tragă? – în sfârșit, trage zăvorul... Când iaca!... ce să vadă? Și-apoi mai are când vede?... căci lupului îi scăpărau ochii și-i sfârâia gâtlejul de flămând ce era. Și, nici una, nici două, haț! pe ied de gât, îi râtează capul pe loc și-l mănâncă așa de iute și cu așa poftă, de-ți părea că nici pe o măsea n-are ce pune. Apoi se linge frumușel pe bot și începe a se învârti prin casă cu neastâmpăr, zicând:

– Nu știu, părerea m-a amăgit, ori am auzit mai multe glasuri? Dar ce Dumnezeu! Parc-au intrat în pământ... Unde să fie, unde să fie?

Se ițește el pe colo, se ițește pe dincolo, dar pace bună! Iezii nu-s nicăiri!

– Mă!... că mare minune-i și asta... dar nici acasă n-am de coasă... ia să mai odihnesc oleacă aste bătrânețe!

Apoi se îndoaie de șele cam cu greu, și se pune pe chersin. Și când s-a pus pe chersin, nu știu cum s-a făcut, că ori chersinul a crăpat, ori cumătrul a strănutat... Atunci iedul de sub chersin, să nu tacă? – îl păștea păcatul și-l mânca spinarea, sărăcuțul!

– Să-ți fie de bine, nănașule!

– A!... ghidi! ghidi! ghiduș ce ești! Aici mi-ai fost? Ia vină-ncoace la nănașelul, să te pupe el!

Apoi ridică chersinul binișor, înșfacă iedul de urechi și-l flocăiește și-l jumulește și pe acela de-i merg peticile!... Vorba ceea: Toată paserea pe limba ei pierea.

Pe urmă se mai învârte cât se mai învârte prin casă, doar a mai găsi ceva, dar nu găsește nimic, căci iedul cel cuminte tăcea molcum în horn, cum tace peștele în borș la foc. Dacă vede lupul și vede că nu mai găsește nimic, își pune în gând una: așază cele două capete cu dinții rânjiți în ferești, de ți se părea că râdeau; pe urmă unge toți pereții cu sânge, ca să facă și mai mult în ciuda caprei, ș-apoi iese și-și caută de drum.

Cum a ieșit dușmanul din casă, iedul cel mic se dă iute jos din horn și încuie ușa bine. Apoi începe a se scărmana de cap și a plânge cu amar după frățiorii săi:

– Drăguții mei frățiori! De nu s-ar fi înduplecat, lupul nu i-ar fi mâncat! Și biata mamă nu știe de astă mare urgie ce-a venit pe capul ei!

Și bocește el, și bocește, până îl apucă leșin. Dar ce era să le facă? Vina nu era a lui, ce au căutat pe nas le-a dat.

Când jălea el așa, iaca și capra venea cât putea, încărcată cu de-a mâncării și găfuind. Și cum venea, cât de colo vede cele două capete, cu dinții rânjiți în ferești.

– Dragii mămuțeii, dragi! Cum așteaptă ei cu bucurie și-mi rād înainte când mă vād!

*Băieții mamei, băieți,
Frumușei și cucuieții!...*

Bucuria caprei nu era proastă. Dar când s-apropie bine, ce să vadă? Un fior rece ca gheața îi trece prin vine, picioarele i se taie, un tremur o cuprinde în tot trupul, și ochii i se păinjinesc. Și ce era, nu era a bine!... Ea însă tot merge pân' la ușă, cum poate, crezând că părerea o înșală... Și cum ajunge, și începe:

*Trei iezi cucuieți,
Ușa mamei descuieți!
Că mama v-aduce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țâțe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori.*

Atunci iedul mezin – care acum era și cel dintâi și cel de pe urmă – sare iute și-i deschide ușa. Apoi s-aruncă în brațele mâne-sa și cu lacrimi de sânge începe a-i spune:

– Mămucă, mămucă, uite ce am pățit noi! Mare foc și potop au căzut pe capul nostru!

Capra atunci, holbând ochii lung prin casă, o cuprinde spaima și rămâne încremenită!... Dar mai pe urmă, îmbărbătându-se, și-a mai venit puțin în fire și-a întrebat:

– Da' ce-a fost aici, copile?

– Ce să fie, mămucă? Ia, cum te-ai dus dumneata de-acasă, n-a trecut tocmai mult și iaca cineva s-aude bătând la ușă și spunând:

*Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți...*

– Și?...

– Și frate-meu cel mare, nătâng și neastâmpărat, cum știi, fuga la ușă să deschidă.

– Ș-atunci?...

– Atunci, eu m-am vârat iute în horn, și frate-meu cel mijlociu sub chersin, iară cel mare, după cum îți spun, se dă cu nepăsare după ușă și trage zăvorul!...

– Ș-atunci?

– Atunci, grozăvie mare! Nănașul nostru și prietenul dumitale, cumătrul lup, se și arată în prag.

– Cine? Cumătrul meu? El, care s-a jurat pe părul său că nu mi-a spărie copilașii niciodată?

– Apoi dă, mamă! Cum vezi, i-a umplut de spărieți!

– Ei las' că l-oi învăța eu! Dacă mă vede că-s o văduvă sărmană și c-o casă de copii, apoi trebuie să-și bată joc de casa mea? Și pe voi să vă puie la pastramă? Nicio faptă fără plată... Ticălosul și mangositul! Încă se rânjea la mine câteodată și-mi făcea cu măseaua... Apoi doar eu nu-s de acelea de care crede el: n-am sărit peste garduri niciodată de când sunt. Ei, taci, cumătre, că te-oi dobzâla eu! Cu mine ți-ai pus boii în plug? Apoi, ține minte că ai să-i scoți fără coarne!

– Of, mămucă, of! Mai bine taci și lasă-l în plata lui Dumnezeu! Că știi că este o vorbă: „Nici pe dracul să-l vezi, da nici cruce să-ți faci!”

– Ba nu, dragul mamei! „Că până la Dumnezeu, sfinții îți ieu sufletul.” Ș-apoi ține tu minte, copile, ce-ți spun eu: că de i-a mai da lui nasul să mai miroase pe aici, apoi las'!... Numai tu să nu cumva să te răsufli cuiva, ca să prindă el de veste.

Și de atunci căuta și ea vreme cu prilej ca să facă pe obraz cumătru-său. Se pune ea pe gânduri și stă în cumpe-ne, cum să dreagă și ce să-i facă?

„Aha! ia acu i-am găsit leacul, zise ea în gândul său. Taci! Că i-oi face eu cumătrului una de și-a mușca labele!...”

Aproape de casa ei era o groapă adâncă: tocmai acolo-i nădejdea caprei.

– La cada cu dubala, cumătre lup, că nu-i de chip!... Ia, de-acu să-ncepe fapta: Hai la treabă, cumătriță, că lupul ți-a dat de lucru!

Și așa zicând, pune poalele-n brâu, își suflecă mânici-le, ațâță focul și s-apucă de făcut bucate. Face ea sarmale, face plachie, face alivenci, face pască cu smântână și cu